

BİR YANIMI KURT KUŞ YEMİŞ, BİR YANIM BİHABERDİR

CENGİZ AYDOĞDU

Modern kapitalizmin gelişmesi karşısında Avrupa dışı toplumlar ayakta kalabilmek için millet olmak veya en azından millet gibi görünebilmek telaşının baskısı altında kaldılar. Çünkü medeni dünyada geçerli olan sosyal form millet (*nation*) türü bir yapılanmaydı. Sanayileşme şenliğini yaşayamayan cemiyetler sanayileşmiş Avrupa'nın karşısında hayatta kalabilmek için geçerli olabileceğini düşündükleri bir dayanak noktası aramak zorunda kalınca (*aslında sanayileşmenin bir ürünü olarak*) kendilerini millet olarak tespit etmeye karar verdiler.

Buldukları da- yanak noktaları sahih bir istinatgâh değil, esasında o güne kadar neden millet olamadıklarının sebeplerini tespit olmuştur. Bu sebepler aynı zamanda kendileri için zaaf noktaları sayılacak hususlardan öte bir şey de değil. Ve bu zaaf noktaları, zaman içinde bu toplumların başını yiyen hususlar olarak tezahür etmiştir. Çünkü modern kapitalizme karşı direniş noktalarının tespitinde, kendi tarihlerinin icabı ve kendi toplumlarının ihtiyacı değil, kapitalizmin manipülasyonları (*veya ihtiyaçları*) göz önüne alındığı için (*çıkış noktası bulmada*) kendi imkânları ihmal edilmiştir.

Zaruretlerin telaşıyla görkemli, sanal, sahte ve modern yapılar inşa edilmiş. Ve bu mamûl yapılar (*tarihin tabii seyrine uymadığı için*) onlara sadece ayak bağı olmuş, başlarına bir yığın iş açmıştır. Asya ve Afrika toplumlarının tarihi gelişmeleri açısın- dan bakıldığında, bu toplumların medeni hayatları için "*millet formu*" oldukça anlamsız ve izahı güç bir sosyal gelişme merhalesi olarak ortaya çıkar. Çünkü bu bölgeler- de tarihin ve coğrafyanın hilâfına sun'î etnik biçimlendirmeler ve (*B. Anderson'un, milleti hayâl edilmiş topluluklar olarak tarifinin hilâfına*) hayâl bile

edilemeyen "*millet*"ler ortaya çıkarılmaya çalışılmış lakin bu insanlar hâlâ bir cemiyet dahi olamamışlardır.

Çünkü millet olmak sanayileşme inkılâbını yaşayan Avrupa'da bile ilave bir takım tarihî ve sosyolojik şartların varlığını gerekli kılmış- tır. Kaldı ki sanayileşme ve şehirleşme aşamalarından geçmeyen toplumların kendilerini millet olarak düşünebilmesi tarihin ve kültürün imbiğinden süzülen bir yığın sosyal şartı ve bu şartları uygun konjonktürde kullanacak bir iradeyi gerektirir. Aksi durumda ortaya çıkan sun'î oluşumlar ancak müstevlinin işine yarayan şartları besleyebilir.

Zaten böyle sun'î yapıların ortaya çıkmasından sonra milletlerin kendi kaderlerini tayin haklarından bahsedil- meye başlandı. Avrupalının anladığı kendi kaderini belirleyebilme hakkının anlamı, o ülkenin tarihten beri devam eden sosyal, siyasî ve kültürel hayat formlarının, bir ara- yaşamayı mümkün kılan geleneksel yapıların yerle bir edilmesidir. Ondan sonra ortaya millet falan değil birbirlerini yiyen insan yığınları çıkar.

Çünkü toplumu bir arada tutan unsurlar yıkılınca yeni birleşme noktaları yanlış tespit edilmeye "*cüret*" edilirse bu noktalar "*yeni*" fitne ve ayrılık unsurları olarak tezahür edebilir. Zoraki modernleştirme macerasının kaderi böyledir. Bulunan yeni mutabakat noktaları dünyada hâkim olan zihniyetin referans noktalarıdır yoksa o milletin tarihten gelen yerli referanslar değil. Ne var ki, çevre ülkeleri bu referanslara uydukları müddetçe onlara kendi kaderini tayin hakkı veya imkânı verilir.

Zira sistemin hâkim mantığına göre bir halkın kendi kaderini belirleyebilmesi için öncelikle o halkın sistemin mantığı içerisinde

sistemin efendileri tarafından millet olarak belirlenmesi gerekir. Bu gereklik o ülkenin ve o halkın bir ihtiyacı değil dünyada hâkim olan sistemin icabıdır. Çünkü öncelikle o halkın sistemin kuralları çerçevesinde ehlileştirilip evcilleştirilmesi gerekir. Bu operasyonun ilk şartı ise, onları ayrı bir millet olduğuna inandırmaktan başka bir şey değil.

Halkların iyice ehlileştiğine kanaat getirildiği anda, artık self-determinasyon hakkında bahsetmenin vakti gelmiştir. Orta-Doğu coğrafyasına şöyle bir bakıvermek bu hususta yeterince ipucu verecektir. Bugün hiç kimse bir Suriye veya Ürdün milletinden söz edemez. Tıpkı Peru ve- ya Brezilya milletinden bahsedilemeyeceği gibi. Millet olmak, maalesef, öyle her insan topluluğuna kolay nasip olan bir şey değil. *Devlet, millet, toprak unsurlarının terkihi, çok zor ve sihirli bir iş; üstüne yüzyılların gölgesi düşmeyince demini almıyor.*

Gelmişiz Dünyaya Milliyet Nedir Öğretmişiz

Türkler milletlerin inşâsı sürecinde tarihin en talihli insan topluluğudur. Çünkü biz birilerinin bizi millet olarak tespitine hiçbir zaman ihtiyaç duymadık. Hiçbir zaman devletsiz ve vatansız kalmadık. Hiçbir zaman tam olarak müstemleke olmadık, tarihin hiçbir devrinde bayrağımız müzeye kaldırılmadı. Modern sosyolojinin kabul ettiği batı menşeli milletleşme veya millet kurma teorileri noktasından tarihimize baktığımızda izahını tam olarak yapamadığımız milletlerinin tarihinde benzerine rastlanmayan unsurlar görürüz.

Çünkü bizim maceramız batıda geliştirilen sosyolojik izahlara pek uymaz ve sürpriz sapmalar gösterir. Mesela, ulus devlet fikri bizim tarihimizde nerede durur sorusunun cevabı, modernleşme süreci açısından farklı, milletin irade ve hayatîyetinin yansımaları ve sos- yal planda inikas bulması açısından farklı olacaktır. Eğer tarihimizi batı tipi modernleşmeye ulaşma tarihi olarak okursak, ulus devlet aşamasına ulaşmayı nihai merhale saymamız gerekir. Tabii böyle bir aşamaya Batıdan sonra ulaştığımızı da kabul ederek ve Batıdan çok önce ulaştığımız devlet

organizasyonunun izahını yapmayı "Doğu Despotizmi" ATÜT vesaire gibi saçmalıklara ve oryantalist zihniyete bırakarak.

Şimdi mesela, on dokuzuncu yüzyıl İngiltere'sini veya İspanya'sını ulus devlet olarak kabul edersek, o günün İngiltere ve İspanya'sına bakarak Ankara Savaşı'ndan sonra Çelebi Mehmet'in yeniden kurduğu devletin de pekâlâ bir ulus-devlet sayılabileceğini iddia edebiliriz. Bugünkü merkezî idare anlayış ve uygulamasının kökleri Hazret-i Fatih'e kadar götürülebilir. Lakin ulus devlet fikrinin tarihin belirli bir aşamasın- da ortaya çıktığından yola çıkarsak işte o zaman tarihimizi bu aşamalara göre yeniden tasnif etmek zorunda kalırız ki bu da zihnî kolonizasyondan başka bir şey değildir.

